

8

LATVIJAS SOCIĀLDEMOKRATIJAS
MALIENAS KOMITEJA

PA - 5. fonds

VĒSTURISKĀ IZZIŅA

1905. g. - 1919. g. februāris

1905. g. 17. aprīlī Lazdonas apkārtnē notika Malienas nelegālo sociāldemokrātisko pulciņu I konference, kurā tika ievēlēta Latvijas sociāldemokrātiskās strādnieku partijas (LSDSP) Malienas komiteja¹ un 1905. g. vasarā tika nodibināta LSDSP Malienas organizācija, kura apvienoja 20 pulciņus ar 300 biedriem².

LSDSP Malienas organizācija ar centru Madonā darbojās Austrumvidzemes pagastos.

Organizācijas pamatšūniņas bija pulciņi, pulciņi apvienojās rajonos un tie - Malienas organizācijā.

Komiteja vadīja organizācijas darbību.

1905.-1906. gadu pirmajā pusē organizācija dalījās 10 rajonos:³

- I - ar centru Mārcienā
- II - ar centru Lazdonā
- III - ar centru Ļaudonā
- IV - ar centru Saikavā
- V - ar centru Cesvainē
- VI - ar centru Meirānos
- VII - ar centru Lubānā
- VIII - ar centru Jaungulbenē
- IX - ar centru Lejasciemā

¹ Хроника истории Коммунистической партии Латвии. - Рига, 1984., т. I. - с. II9.

² Turpat, 143. lpp.

³

LVA, PA-1. f., 2. apr., 5. l., 7. lp.

X - ar centru Vestienā.

Līdz ar partijas pārdēvēšanu 1906. g. jūlijā LSDSP III kongresā komiteja tika pārdēvēta par Latvijas Sociāldemokrātijas (LSD) Malienas komiteju.

Neskatoties uz to, ka organizācija darbojās gan pilsētās, gan laukos, tā, atšķirībā no Rīgas, Liepājas un Jelgavas organizācijām tika dēvēta par LSD lauku organizāciju.

1910.-1913. gados rajonu skaits mainījās. Šajā laikā darbojās sekojoši rajoni:⁴

- I - darbojās Grostonā, Zelgauskā, Mārcienā
- II - darbojās Madonā, Lazdonā, Saikavā, Meirānos, Ļaudonā
- III - darbojās starp Madonu un Stukmaņiem (Pļaviņām)
- IV - darbojās ziemeļos no Lubānas
- V - darbojās Jaungulbenē, Tīrzā, Galgauskā
- VI - darbojās Beļavas pagastā
- VII - darbojās Lubānas, Dzelzavas un Tīrzas pagastos
- VIII - darbojās Litenē, Jaungulbenē
- IX - darbojās Stāmerienas un Vecgulbenes pagastos
- X - darbības vieta nav zināma
- XI - - " -

Līdz ar vācu okupāciju 1915. g. vasarā LSD Malienas organizācija bija to 3 organizāciju skaitā (kopā ar LSD Rīgas un Vidienes organizācijām), kuras turpināja darbību nelegāli un 1917. g. februārī pēc Februāra revolūcijas - legalizējās.

⁴ Организационная структура Коммунистической партии Латвии 1904-1941. / И.Апинь, А.Пулькис, Л.Спруге и др. - Рига, 1978., с. 62.

1917. g. aprīlī - 1918. g. februārī LSD Malienas organizācijā ietilpa sekojošie rajoni⁵ (centra kopš 1916. g. bija Jaungulbenē):

- Alūksnes
- Adlienas
- Alsviķu
- Annas
- Balvu
- Bebru
- Cesvaines
- Dzelzavas
- Groštonas
- Golgovskas
- Jaungulbenes
- Kalsnavas
- Kalnciema
- Ļaudonas
- Litenes
- Lubānas
- Liepnas (Lipnas)
- Lejasciema
- Lasbergas
- Lizuma
- Mārupes
- Madonas
- Mārcienas
- Stāmerienas
- Saikavas
- Tirzas

⁵ Latvijas Komunistiskās partijas Oktobra revolūcijas 1917. g. dokumenti un materiāli. Rīga., 1957.-600. lpp.

- Vecgulbenes
- Veclaicenes
- Vietalvas-Odzienas.

Pēc vācu okupācijas 1918. g. februārī LSD Malienas organizācija pārkārtoja darbu saskaņā ar pagrīdes apstākļiem. 1918. g. maijā Malienas organizācija apvienoja 13 rajonus (no I līdz XIII)⁶, oktobrī - 11 rajonus (no I līdz XI)⁷. Partijas rajoni darbojās ar nosaukumiem "Ausma", "Blāzma", "Nākotne", "Rīts", "Imanta" u.c.⁸

Pamatojoties uz LSD XVI konferences (notika Rīgā, 1918. g. maija beigās) lēmumu tika nodibināta LSD Vidzemes koporganizācija un LSD Malienas organizācija ar Malienas komiteju priekšgalā darbojās tās sastāvā LSD Vidzemes koporganizācijas centra⁹ vadībā.

Līdz ar latviešu strēlnieku un citu Sarkanās Armijas daļu ienākšanu Vidzemē, 1918. g. 22. decembrī notika LSD Malienas organizācijas konference, kas nolēma pāriet uz legālu darbu. Konferencē piedalījās delegāti no 15 rajoniem - Alūksnes-Mārupes, Balvu, Grozdonas, Golgovskas-Adlienas, Jaungulbenes, Kalnamuižas, Lejasciema, Lubānas, Litenes, Madonas, Stukmaņu, Stāmerienas, Tirzas, Vecgulbenes, Velēnas-Lizumas rajona)¹⁰. Nebija ieradušies delegāti no Vietalvas un Annas rajoniem.

1919. g. janvārī Vidzemes koporganizācijas centrs tika likvidēts un tā tiesības un pilnvaras attiecinātas uz LSD Malienas un Vidienas organizāciju komitejām.¹¹

⁶ Latvijas Komunistiskā partija 1918. un 1919. gadā Dokumenti un materiāli. - Rīga., 1958.-52. lpp.

⁷ LVA, PA-5. f., 2. apr., 6. l., 8.o.p., 9. lp.

⁸ sk. PA-5. f., 2. apr., 8. l., 3. apr., 1. l.

⁹ sk. LSD Vidzemes koporganizācijas centra (PA-85. fonds) vēsturisko izziņu.

¹⁰ LVA, PA-60. f., 1. apr., 1. l., 7. un 2. lp.

¹¹ Turpat, 2o. lp. un LKP 1918. un 1919. gadā. Dokumenti un materiāli. - 218. lpp.

1919.g. 25. februārī LSD MALIENAS ORGANIZĀCIJA tika sadalīta LSD MALIENAS apriņķa un STUKMAŅU apriņķa organizācijās. MALIENAS apriņķa organizācijā palika 21 rajons, jaunizveidotajai STUKMAŅU apriņķa organizācijai pievienojās 9 rajoni.¹²

Līdz ar LSD pārdēvēšanu par Latvijas Komunistisko partiju (LKP) 1919.g. no 1. līdz 6. martam LKP VI kongresā, komiteja tika pārdēvēta par LKP MALIENAS apriņķa komiteju.¹³

Galvenā fondu glabātāja
nodaļas 1. kat. arhīviste

Jh
06.09.93

T.Jakovļeva

12) LVA, PA-60.f., 1. apr., 1.l., 32. lp. un PA-61.f., 1.apr., 1.l., 3. un 5.lp.

13) Turāk sk. LKP MALIENAS apriņķa komitejas (PA-60.f.) vēsturisko izziņu